

Dawid skazitelny

Trzon dorobku Kleiberga (ur. 1958) stanowią dzieła sceniczne, symfoniczne i kameralne. Wiele z nich powstało na zamówienie wiodących orkiestr, zespołów i festiwali. Kompozytor został wyróżniony dwiema nominacjami do nagrody Grammy, w tym jedną za nagranie „Davida & Bathsheby” z Orkiestrą Symfoniczną w Trondheim w 2013 roku. Ta sama orkiestra wystąpiła w Łodzi, a wraz z nią Chór Łódzkiej Akademii Muzycznej oraz soliści obu narodowości.

Kleiberg często podejmuje trudne tematy, odnosząc się do wydarzeń z najnowszej historii; taki charakter mają między innymi „Msza dla współczesnego człowieka” czy Requiem w intencji ofiar nazistowskich prześladowań, którego prawykonanie odbyło się w Waszyngtonie 11 września 2014 roku. Jak mówił kompozytor podczas poprzedzającego premierę „Davida & Bathsheby” spotkania ze słuchaczami, właśnie po prawykonaniu Requiem zrodził się u niego pomysł napisania opery-oratorium o tematyce biblijnej.

Utwór „David & Bathsheba” powstał w 2008 r. na zamówienie Festiwalu św. Olafa w Trondheim. Podtytuł - opera-oratorium - odzwierciedla jego charakter, nasuwając porównania z podobnymi dziełami Honeggera czy Strawińskiego. Charakter całości pozwala zarówno na wystawienie dzieła w teatrze, z ruchem scenicznym i pełną oprawą wizualną, jak i na estradzie, w formie koncertowej. W Łodzi wybrano formę pośrednią: solistom, w pełni zaangażowanym w zadania aktorskie, pomagają historyczne stroje i charakterystyka; scenografia jest jednak nad wyraz oszczędna, a statyczny chór nie bierze udziału w akcji scenicznej.

Tematyka biblijna pozwala tworzyć paralele ze współczesnością i mówić nie wprost o tym, co nas otacza. Z życia bohaterskiego króla Dawida, pogromcy Goliata, wybrano haniebny epizod: król uwiódł Batszebę, żonę swego żołnierza, a potem doprowadził do jego śmierci na polu bitwy. Prowokuje to wiele pytań o etyczne wybory i możliwość jednoznacznej oceny człowieka - coś, z czym mamy problem do dziś. Wykorzystała to reżyserka Beata Redo-Dobber, pomost między czasami biblijnymi a najnowszymi budując dzięki wyświetlanym nad sceną projekcjom multimedialnym. Zdjęcia z obozów koncentracyjnych, wizerunki dzieci umierających z głodu, słynna fotografia dziewczynki poparzonej napalmem z okresu wojny w Wietnamie dobitnie pokazują, że współczesność nie przyniosła postępu moralnego. Nie pozostawiają wątpliwości, że ludzkie cierpienie nie skończyło się w czasach biblijnych, tak samo jak płacz dzieci, ból rodziców i niezawiniona śmierć (którą Bóg zesłał na małego synka Dawida i Batszeby, karząc go za grzechy matki i ojca). Nieopisane w Starym Testamencie, a pokazane na scenie pojednanie wszystkich bohaterów wzbudza jednak nadzieję i dzięki temu czyni cierpienie znośnym. Piękny to przekaz, lecz sposób jego prezentacji można uznać chwilami za zbyt dosłowny; jednoznaczność niektórych obrazów wykorzystanych w projekcjach nie pozostawia widzowi pola do interpretacji.

Tessiturę każdej partii wokalne kompozytor dobrał starannie do charakteru postaci: prorok Natan nie może przemawiać inaczej niż basem, król Dawid - potężny, ale jednak podlegający prorokowi będącemu w kontakcie z Bogiem - śpiewa barytonem itp. Wszyscy artyści wykazali się świetnym przygotowaniem do premiery, a gruntowne opanowanie warsztatu wokalnego połączyli ze zrozumieniem istoty dzieła. Wokaliści i zespół wokально-aktorski dobrze poradzi sobie z zadaniami aktorskimi w sytuacji trudnego rozmieszczenia widowni po obu stronach sceny. Współpraca ze znakomitą norweską orkiestrą i dogłębne przemyślenie tekstu muzycznego pozwoliły cieszyć się w pełni profesjonalnym wykonaniem.

Warstwa muzyczna utworu nawiązuje do różnych stylów kompozytorskich XX wieku. Najczęściej

chyba budzi skojarzenia z nowym romantyzmem, w innych miejscach z postmodernizmem, a nawet impresjonizmem czy ekspresjonizmem. Od strony formalnej twórca polemizuje z tradycją. I choć nie można narzekać na akustykę sali koncertowej przy ul. Żubardzkiej, wyobraźnia każe zazdrościć słuchaczom norweskiego prawykonania, które odbyło się w XII-wiecznej, strzelistej katedrze Nidaros w Trondheim.

Magdalena Sasin

Ståle Kleiberg, „David & Bathsheba” - opera-oratorium w dwóch aktach wg libretta Jessiki Gordon. Kierownictwo muzyczne: Alexander Humala, reżyseria, scenografia, kostiumy, reżyseria projekcji multimedialnych: Beata Redo-Dobber. Polska prapremiera 21 maja 2023 na scenie Akademii Muzycznej w Łodzi pod patronatem „Kalejdoskopu”.